

Natuur breed

Iedereen leert van iedereen bij opstellen bedrijfsnatuurplannen

Een bedrijfsnatuurplan dat past bij elk type bedrijf in elk landschap. Dat is wat de onderzoekers van Wageningen UR nastreven. De ondernemers die hieraan meewerken en meedenken willen ook niets liever dan dat. En soms gaan ze zelfs een stapje verder dan de voorstellen die de onderzoekers doen voor hun bedrijf.

De bomen en struiken moeten nog de grond in. Maar voor Jeanette Ruigrok is het alsof ze er al lang en breed staan op haar bollenbedrijf: de nieuwe heg langs de weg, de witte abeel, vlierbes en ander struiken langs het huis en een strook voor het bedrijf. Bijna alles wat in het 'ideale' bedrijfsnatuurplan stond willen zij en haar man uitvoeren.

Het bollenbedrijf van Ruigrok en haar man in Voorhout is een van de 34 praktijkbedrijven waar de onderzoekers van Wageningen UR mee samenwerken in het project Natuur breed. Al deze bedrijven willen stuk voor stuk het aandeel natuur op hun bedrijf vergroten. Veelal waren ze daar al mee bezig.

Natuur breed wil een methodiek ontwikkelen voor het opstellen van bedrijfsnatuurplannen die geldig is voor elk soort bedrijf. Het fenomeen bedrijfsnatuurplan is niet nieuw. Diverse organisaties in Nederland bieden een dergelijk plan al aan. Toch is een nieuwe methodiek nodig, vindt Frans van Alebeek, projectleider van Natuur breed. 'Over veel plannen zijn we niet tevreden. Het is een soort receptenboekje waarbij je over heel Nederland poelen, een paar heggen en hoogstamboomgaarden krijgt.' Natuur breed kijkt verder. Het gaat na wat past in een gebied en wat het beleid van plan is. Als dat openheid is, komen er uiteraard geen hoge bomen. Ook bekijken de onderzoekers wat er al aan natuur is op het bedrijf. Daarna maken ze een plan waarin ze aangeven wat er te verbeteren is, wat het ideaalplaatje is en wat praktisch haalbaar is.

Het bedrijfsnatuurplan van Ruigrok is een goed voorbeeld van inpassing in de regio. Ruigrok: 'Ik wil zo graag dat de bollenteelt hier behouden blijft. Het ligt hier al vierhonderd jaar. Dat is toch een monument? De ene keer zegt de overheid dat we weg moeten, dan mogen we weer blijven. Als we het hier nu heel aantrekkelijk maken voor de burger, dan redden we het misschien.' Ook de onderzoekers hebben die stille hoop. Daarom ook wordt de heg langs de weg, die hier en daar kaal of te

dun is, opnieuw en wat breder ingeplant. En daarom ook komt er een mooie struikenrij om het bedrijf en het huis heen en een bloemenmengsel langs de slootkanten en langs de haag een mengsel van hoge grassen. 'Maar wel allemaal inheemse soorten. Als hier geen ooievaarsbekje hoort wil ik hem er ook niet tussen hebben', vindt Ruigrok.

>> Vijf sectoren

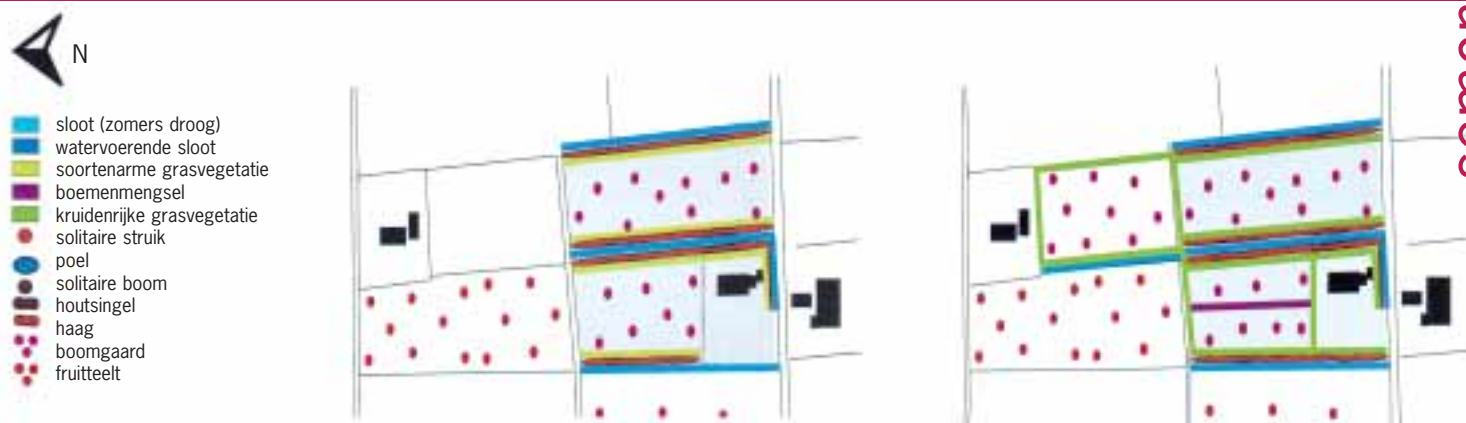
De bollenteelt is een van de vijf sectoren waar de onderzoekers in werken. Ook de onderzoekers zelf komen uit die vijf sectoren. Natuur breed begon drie jaar geleden met de akkerbouw. Vorig jaar kwamen daar naast de bollenteelt, fruitteelt, boomteelt en veehouderij bij. Dat bleek nog niet zo makkelijk te zijn. De methodiek van bedrijfsnatuurplannen was ontwikkeld voor de akkerbouw en ongemerkt hadden de akkerbouwonderzoekers onderdelen ingebouwd die alleen voor die sector gelden. Denk alleen al aan het areaal: akkerbouwers zetten een paar hectare akkerrandenbeheer in. Voor een boomteler uit Boskoop is dat de oppervlakte van zijn hele bedrijf.

Na flink wat discussie en uitproberen zijn de onderzoekers en telers er samen uit gekomen. Alle deelnemers hebben inmiddels een bedrijfsnatuurplan. Ook de boomkwekers. Zo ligt op het boomkwekerijbedrijf van de familie Van Setten in Opheusden, een aantal graspaden tussen en om de bomen. Ook is er een bloemenstrook door het perceel heen, zodat natuurlijke vijanden van de plaaginsecten het hele perceel over kunnen steken. 'Natuurlijke vijanden kunnen maar 100 tot 150 meter overbruggen.', heeft Arend van Setten geleerd van zijn deelname in Natuur breed.

>> Leren van elkaar

Net als Van Setten leert iedere ondernemer wel wat van het project, van elkaar of van de onderzoekers. Omgekeerd leren de onderzoekers

Bedrijfsnatuurplan boomkwekerij Van Setten. Links de bestaande situatie; rechts het uit te voeren ontwerp.

weer van de ondernemers. Daarvoor wordt in het project veel tijd besteed aan bijeenkomsten met deelnemers onderling, aan nieuwsbrieven, excursies en maandrapporten. Ruigrok bijvoorbeeld deed al het een en ander aan natuurbeheer. 'Mijn man maaide altijd al een schuin talud zodat de watervogels er beter op konden en ze betere broedkansen hebben. Het maaisel liet hij dan te lang liggen. De onderzoekers waren enthousiast en stelden nog een paar verbeteringen voor. We moeten het maaisel afvoeren zodat rietachtige gewassen 's winters meer kans kregen zich te ontwikkelen. Dat biedt meer bescherming voor vogels.' Maar wat doe je met het maaisel, vroegen sommige deelnemers zich af. Ook hier bleek de praktijkervaring van sommige ondernemers heel waardevol. Meino Smit, akkerbouwer in Paterswolde, harkt het maaisel op de achterliggende akker en ploegt het later onder. Andere ondernemers doen dat nu ook. Van Alebeek: 'Wij als onderzoekers hadden dat nooit durven voorstellen omdat wij dachten dat de ondernemers te bang zouden zijn voor onkruidproblemen.'

Ziedaar het bijzondere van het netwerk. Met elkaar kom je verder, is de ervaring van Van Alebeek. Hij vertelt over de bloemenranden die veel bedrijven langs de percelen hebben als buffer tegen overwaaiende pesticiden of mest. Die komen dan zeker niet in de sloot, op de oever of in de houtwal. Regelmatig komen onderzoekers en ondernemers bij elkaar. Op een regiobijeenkomst legden de onderzoekers uit dat die bloemenranden nog veel meer functies hebben dan alleen buffer: wandelpaden voor recreanten, verbindingswegen voor dieren in het landschap, overwinteringsplek of schuilplaats voor vijanden van plagen. 'Wat je toen zag was ontzettend leuk. De ondernemers kregen in de gaten hoe waardevol die stroken zijn voor de dieren. Daarop bedachten ze dat ze dan maar beter voorzichtig konden zijn met spuiten langs de stroken. Terwijl die stroken juist als buffer waren bedoeld. Zo ontstaat

een proces van bewustwording, waarin ondernemers meer oog krijgen voor processen op en rond hun akkers. Daardoor gaan ze daadwerkelijk hun gedrag veranderen.'

>> Bewust met natuur

Nu zijn het geen doorsnee ondernemers die meedoen. Ruigrok, Van Setten en Smit waren in ieder geval al voor het project bewust bezig met natuur op hun bedrijf. Het project geeft ze een extra duwtje in de rug. Maar hoe het moet als het project weer stopt, weten ze niet. 'Het levert me niets extra's op', reageert Van Setten. Nu krijgt hij vanuit het project een vergoeding voor het bloemenmengsel en het maaisel wordt voor hem afgevoerd. Gebeurde dat niet dan weet hij niet zeker of hij er wel mee door zou gaan. Ook Smit weet het nog niet, maar denkt dat een deel van de stroken wel ondergeploegd gaan worden. 'Ik ben bang dat een heleboel ondernemers de stroken weer zullen onderploegen. Dat zou ik wel zonde vinden van al die moeite die iedereen gedaan heeft. Bovendien is dit een goedkope manier om natuurwaarde aan een gebied toe te voegen. Bij de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur zou veel meer gebruik moeten worden gemaakt van het agrarisch natuurbeheer. Dit is veel goedkoper dan het aankopen van gronden.' Van Alebeek wil daarom samen met zijn deelnemers en met regionale beleidsmakers op zoek naar de mogelijkheden voor een duurzame vergoeding van het beheer van agrarische natuur. Daarnaast zal de methodiek die ontwikkeld is helpen om op veel méér agrarische bedrijven in heel Nederland een bijdrage te leveren aan een waardevolle natuur en een aantrekkelijk landschap.

Meer informatie over Natuur breed:

Frans van Alebeek, e frans.vanalebeek@wur.nl